

podlouhlou síní, v níž věřící hledí k východu, k hlavnímu oltáři, kde se slouží mše.

V touze po pravidelnosti a harmonii, protože pouze ony mohly být hodny takového místa, navrhl čtvercový kostel s kaplemi symetricky uspořádanými kolem gigantické síně ve tvaru kříže. Sín měla být korunována ohromnou kopulí spočívající na velikých obloucích. Bramante doufal, jak se tvrdilo, že sloučí účinky největší starověké budovy, jejíž vysoké zříceniny stále ještě vyvolávaly dojem u návštěvníků Říma — s účinkem Pantheonu (str. 93, obr. 74). Byl to jen krátký okamžik, kdy obdiv pro umění Řeků a Římanů a citizadostivost vytvořit něco zcela neslýchaného zvítězily nad úvahami o účelnosti a starobylých tradicích. Bramantovi však nebylo souzeno, aby se jeho záměr pro svatopetrskou katedrálu uskutečnil. Obrovská budova pohltila tolik peněz, že papež, ve snaze získat dost prostředků, uspíšil krizi, která pak vedla k reformaci. Praktiky s prodáváním odpustků pro příspěvky na budování kostela přiměly v Německu Luthera k prvnímu veřejnému protestu. Dokonce i uvnitř katolické církve se zvýšil odpor vůči Bramantovu plánu a v době, kdy stavba již dostatečně pokročila, se upustilo od záměru postavit kruhový kostel. Chrám sv. Petra, jak ho známe dnes, má kromě gigantických rozměrů s původním záměrem málo společného.

Duch smělého podnikání, který umožnil Bramantův plán výstavby svatopetrského chrámu, je charakteristický pro období vrcholné renesance, období kolem roku 1500, kdy tvořilo mnoho velkých světových umělců. Těm nepřípadalo nikdy nic nemožné a to je snad důvod, proč občas dosáhli zdánlivě nemožného. Byla to znovu Florencie, v níž se zrodilo několik vůdčích duchů tohoto slavného období. Od doby Giotta kolem roku 1300 a Masaccia kolem roku 1400, kladli florentští umělci s obzvláštní pýchou důraz na tradici a dokonalost jejich děl byla uznávána všemi, kdo měli pochopení pro umění. Uvidíme, že téměř všichni největší umělci vyrostli z pevně zakotvené tradice a proto bychom neměli zapomínat na menší mistry, v jejichž dílnách se ti největší naučili prvkům dovednosti.

Leonardo da Vinci (1452—1519), nejstarší ze slavných mistrů tohoto období, se narodil v toskánské vesnici. Byl dán do učení k malíři a sochaři Andreovi del Verrocchio (1435—88), který vlastnil výbornou florentskou dílnu. Verrocchiův věhlas byl tak velký, že si u něho město Benátky objednalo pomník pro Bartolomea Colleoniho, jednoho z generálů, jemuž byli povinováni vděčností spíše za různé charitativní instituce, které založil, než za nějaký zvláštní čin vojenské statečnosti. Jezdecká socha, kterou Verrocchio vytvořil (obr. 188), dokládá, že byl důstojným dědicem Donatellovy tradice. Vidíme, jak podrobně studoval anatomii koně a jak pečlivě pozoroval umístění svalů a žil. Ze všeho nejskvělejší je však držení těla jezdce, který zřejmě jede před svým vojskem a na jehož tváři se zračí výraz smělého vzdoru. V pozdějších dobách se nám bronzoví jezdci, kteří představují více či méně bohabojné císaře, krále, prince a generály, stali něčím zcela